

Biologitime om rømt oppdrettslaks i Altaelva

Biologistudentene fra UiT – Norges Arktiske Universitet har vært på en annerledes fisketur i Altaelva. De har sluppet til i vassdraget med fiskestanga for å hjelpe Alta laksefiskeri interessentskap (ALI) med å overvåke forekomsten av rømt oppdrettslaks i elva. Og oppdrettslaks har de fått. Slik fiskere i andre laksevassdrag også har fått i høst, skal tro flere fortvilte oppslag i lokalaviser. Rømt oppdrettslaks kan skade villaksen så vi forstår frykten deres.

Svak metode

Observasjoner av rømt oppdrettslaks i høstbestanden kan si noe om potensialet for skader på villaksen. Studier og erfaringer tyder imidlertid på at stangfiske kan overvurdere andelen rømt oppdrettslaks. Det er derfor sannsynlig at den virkelige andelen rømt oppdrettslaks i elvene under gytningen er lavere enn den som kommer fram under overvåkningsfiske med stang om høsten. Det kan likevel være svært alvorlig at det fanges rømt oppdrettslaks under det årlige overvåkingsfisket. For selv om oppdretterne i det siste rapporterer langt færre rømte oppdrettslaks enn tidligere er landsnivåene på villaksens gyteplasser de siste årene stort sett de samme. Og det er på gyteplassene rømlingene kan gjøre mest skade.

Genetiske skader

Genetiske undersøkelser gir langt sikrere kunnskap om rømt oppdrettslaks faktisk gyter og om dens egenskaper virkelig overføres til villaksbestanden. Allerede for sju år siden fant forskere genetiske endringer hos noen villaksbestander. Med nye analysemetoder er det nå funnet innblanding av rømt oppdrettslaks i enda flere. I noen vassdrag har laksebestanden blitt mer lik oppdrettslaks og her er villaksens egenart i ferd med å viskes ut. Forskerne har ikke påvist genetiske endringer i prøver undersøkt fra alle de undersøkte elvene. Årsaker til dette kan bl.a. være at villaksbestanden har vært så tallrik og robust og at genetiske endringer ikke kan spores eller at prøvematerialet er utilstrekkelig. Så langt er vel 20 av landets om lag 450 laksebestander undersøkt. I 28 % av undersøkte vassdrag har forskerne funnet det de kaller store genetiske endringer. Det er fare for at denne type endringer kan finnes i mange villaksbestander. Hva endringene kan bety for villaksens sunnhet og produktivitet er ikke tallfestet sikkert, men så langt tyder alt på at effektene er negative.

Økt kunnskap

Myndighetene mangler systematisk kunnskap om hvilke villaksbestander som er skadet av rømt oppdrettslaks og om skadenes omfang. Landets villaksbestander må derfor genetisk undersøkes og tiltak settes i verk om nødvendig.

Effektivt tiltak

Fiskerimyndighetene har blant flere pekt på bruk av steril oppdrettslaks som et tiltak for å bevare villaksen egenart. Ved bare å utsette befruktet lakserogn for litt forhøyet trykk og temperatur blir oppdrettslaksen steril. Slik lakserogn er kommersielt tilgjengelig og eventuelle produksjonsulemper synes mindre og lettere å unngå enn tidligere antatt. Rømmer steril oppdrettslaks kan den ikke skade villaksens egenart. Og faktisk finnes det en steriliseringsmetode som gjør at den ikke engang bryr seg om å gå opp i elvene. Selv ikke opp i den vakre Altaelva!